

ABSTRACT/INTRODUCTION

ממסר להפטר:

הצעת סדר-יום חדש לחקיקת דינים לאכיפת תיובים

רון חריס

תחום הדינים של אכיפת החיובים - פשיטת-רגל והוצאה-לפועל - אינו מינהלי וטכני גרידא, אלא בעל מטען נורמטיבי ותיאורטי עשיר, תחום המחייב הכרעות ערכיות קשות. המחבר מנתח את הדינים של אכיפת החיובים בישראל בסיוע תובנות תיאורטיות המבוססות על גישות כלכליות וסוציולוגיות, וכן תובנות השוואתיות והיסטוריות ביקורתיות. הוא מגיע למסקנה כי הדין הקיים נוטה מאוד לטובת הנושים, שהינם, ברוב המקרים, עסקים גדולים: פוגע בזכויות החייבים, שהינם, במקרים רבים, מיעוטי אמצעים, ונוסף על כך - אינו יעיל. פגמים אלה נובעים מהפנמת הפרספקטיבה של הנושים על-ידי מעצבי התחום - אנשי מינהל שיפוטי ועורכי-דין, וכן מראייה משפטנית צרה מדי של הבעיות שעל הדינים של אכיפת החיובים להתמודד עימן.

על בסיס התובנות והביקורת, המחבר מציע רפורמה חקיקתית מקיפה. ראשית, מוצע לבטל את ההפרדה בין מסלול פשיטת-הרגל למסלולי ההוצאה-לפועל, ולמזגם במסלול אחד. שנית, מוצע לבטל את ההסתמכות על ממסר החייבים כאמצעי ההרתעת המרכזי בתחום. במקום המאסר שיבוטל, יש לפתח את האמצעים המופנים כלפי ההכנסות העתידיות של חייבים, ולהופכם לאמצעי האכיפה המרכזיים. באשר לסוג השלישי של אמצעים אפשריים, אלה המופנים כלפי נכסי החייבים, יש למקד את תשומת-הלב בשני סוגי הנכסים העיקריים העשויים להוות מקור לפרעון החוב: דירת-המגורים וחשכונות לסוגיהם. ההסדר בתחומים אלה כיום אינו ברור ואינו אחיד, בפרט בשאלה של היקף ההגנה עליהם מפני נושים. שלישית, מוצע להרחיב את השימוש בהפטר חובות, כך שיחול על כל החייבים (לרבות אלה המצויים כיום במסלולי ההוצאה-לפועל), ולהעניקו באופן אוטומטי או כברירת מחדל לקבוצות מוגדרות של חייבים. רביעית, מוצע להעביר חלק מהדגש בהתמודדות עם חובות שאינם נפרעים מאמצעים שבדיעבד לאמצעים לכתחיליים. בפרט מוצע לפתח מערך של מידע על היסטוריית אשראי שיאפשר ליצור הבחנות בין חייבים "רעים" ל"טובים", ולייקר את עלות האשראי של הראשונים ולהוזיל את עלות האשראי של האחרונים.

המאמר הנוכחי אינו מציע הצעת-חוק מפורטת, אלא מסתפק בהצבעה על כיווני השינוי הנדרש ועל הדילמות שיש לדון בהן. הוא מבקש לעורר דיון אקדמי וציבורי שבו ישתתפו, לצד משפטנים ונציגי נושים עסקיים, גם כלכלנים, סוציולוגים ונציגי חייבים, צרכנים וארגוני זכויות.